

نهضت علمی امام صادق(ع)؛ شاهد گویای حقانیت اندیشه تشیع در آموزه امامت

ظهور و بروز علمی امام صادق(ع) در علوم مختلف دلیل قاطعی بر آگاهی امام(ع) از علوم به طرق غیر متعارف است و نهضت عظیم علمی ایشان بهترین و گویاترین دلیل بر حقانیت اندیشه شیعه در رابطه با مقام امامت و دارا بودن علم الهی است.

ظهور و بروز علمی امام صادق(ع) در علوم مختلف دلیل قاطعی بر آگاهی امام(ع) از علوم به طرق غیر متعارف است و نهضت عظیم علمی ایشان بهترین و گویاترین دلیل بر حقانیت اندیشه شیعه در رابطه با مقام امامت و دارا بودن علم الهی است.

حجت الاسلام و المسلمین محمدحسن نادم، عضو هیئت علمی و مدیر گروه شیعه‌شناسی دانشگاه ادیان و مذاهب، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با اشاره به ویژگی‌های برشمرده شده و ضروری برای امامت در اندیشه شیعه، گفت: تعیین شدن از جانب خداوند، معصوم بودن و دارا بودن علم الهی ویژگی‌های اصلی است که در نظام اعتقادی شیعه برای مقام امامت برشمرده شده است.

نادم در خصوص علم الهی امام(ع) اظهار کرد: علمای اسلامی با رویکردهای مختلف، تعبیر گوناگونی از علم الهی امام(ع) داشته‌اند و بعضی از این علم به علم موهبتی یاد می‌کنند. بعضی دیگر از آن به علم لدنی و برخی به علم عنایتی، علم کشفی یا علم شهودی یاد کرده‌اند، اما تعبیری که در کتاب‌های کلامی و کتاب‌های روایی بیشتر مورد استفاده و توجه واقع شده است، «علم غیب است و بر این اساس ما معتقدیم که امام(ع) باید دارای آگاهی از امور غیب و علمی متفاوت با علوم عادی باشد.

وی در توضیح این مطلب بیان کرد: ما امام(ع) را داری دو جنبه عادی و معنوی می‌دانیم و بر این باوریم که بخشی از علوم امام(ع) مربوط به جنبه عادی اوست که همانند دیگران آن را از طرق و وسایل عادی کسب می‌کند و در این زمینه هیچ تفاوتی با دیگر انسان‌ها ندارد. اما بخشی دیگر از علوم امام(ع) که البته بخش عمده و قابل توجهی از علم امام(ع) را تشکیل می‌دهد، علمی است که به جنبه معنوی و الهی امام(ع) مربوط می‌شود و امام(ع) آن را از طرق غیر عادی کسب می‌کند و از همین جهت و بر همین مبناست که امام(ع) از دیگران متمایز و متفاوت می‌شود.

نادم با بیان این که اثبات علم غیب برای امام(ع)، هم از طریق عقل و هم به وسیله وحی امکان‌پذیر است، عنوان کرد: دریافت علم غیب از طرق غیر عادی و در واقع اثبات برتری علمی امام(ع) نسبت به دیگران امری است که هم از آیات قرآن استفاده شده است و هم در بخش قابل توجهی از روایات معصومین(ع) مورد اشاره و یا تأکید قرار گرفته است. همچنین در کتب مختلف فلسفی، کلامی و عرفانی به شیوه‌های مختلف و با استدلال‌های گوناگون این امر به اثبات رسیده است.

مدیر گروه شیعه‌شناسی دانشگاه ادیان و مذاهب با بیان این که همه ائمه شیعه(ع) از چنین علمی برخوردارند، اظهار کرد: نکته قابل توجه در این بحث این است که هر کدام از امامان ما با توجه به شرایط خاص زمان خود توانسته‌اند گوشه‌ای از معارف الهی کسب شده از این طریق را به نمایش بگذارند، اما از میان ائمه معصومین(ع) آن که بیش از همه این فرصت را یافت تا علوم و معارف الهی خود را به ظهور رسانده و در بیان آورد، امام جعفر صادق(ع) بود.

نادم با اشاره به دوران 34 ساله امامت امام صادق(ع) از سال 114 تا 148 هجری قمری گفت: جهان اسلام قبل از این دوران با تحولات فراوانی روبرو شد. از جمله اتفاقاتی که در دوران پیش از امام صادق(ع) رخ داده و تأثیراتی جدی بر جامعه اسلامی گذاشته بود، فتوحات گسترده‌ای بود که هم از نظر جغرافیایی و هم از نظر فرهنگی موجب گسترش جامعه اسلامی و دگرگونی بسیار در زیرساخت‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آن روز شده بود.

وی افزود: با توسعه مرزهای جغرافیایی حکومت اسلامی، پیروان تمدن‌ها و فرهنگ‌های مختلف با مسلمانان اختلاط یافته و مباحث و مسائل فراوان جدیدی را پیش روی مسلمانان قرار داده بودند. این روابط در سطح دستگاه خلافت اموی به نفوذ غیر مسلمانان به درون این دستگاه نیز منجر شده بود. هم زمان ترجمه آثار و کتبی از سایر فرهنگ‌ها و دشمنی بنی‌امیه با خاندان رسالت و تبلیغ و تحقیقی که در حق این خاندان روا داشته بودند، فضای جامعه اسلامی را ملتهب و به لحاظ فرهنگی آشفته کرده بود، تا جایی که برخی افراد علناً به انکار خداوند یا انکار پیامبری رسول مکرم اسلام(ص) اقدام می‌کردند.

نادم افزود: در واقع با قرار دادن شیعه تحت فشار سیاسی، پیروان این مذهب از هر گونه بروز و ظهور علمی محروم شده بودند تا

جایی که امام محمد باقر(ع) در این رابطه می‌فرمایند که شیعیان حتی از مسائل شرعی آگاه نبودند و تنها براساس شنیده‌ها عمل می‌کردند و نمی‌دانستند که آنچه انجام می‌دهند، واقعاً همان چیزی است که شارع حکم کرده است یا نه؟ این امر تا بدانجا بود که خود امام محمد باقر(ع) به منظور آموزش مناسک حج با مردم همراه شده و به سفر حج می‌رفتند.

این عضو هیئت علمی دانشگاه ادیان و مذاهب با اشاره مجدد به شرایط اجتماعی و سیاسی آن دوران، گفت: شرایط و اوضاع امور به گونه‌ای پیش رفت و جدال‌های سیاسی ارباب قدرت به شکلی رقم خورد که فرصتی مناسب را برای امام صادق(ع) فراهم کرد تا با حداکثر استفاده از این فرصت و به پشتوانه علم الهی و علم غیبی خود يك انقلاب و نهضت بزرگ علمی را پدید آورند.

نادم ظهور و بروز علمی امام صادق(ع) در علوم مختلف را دلیل قاطعی بر آگاهی امام(ع) از علوم به طرق غیر متعارف دانست و افزود: چنین ظهور و بروزی و در واقع ایجاد این نهضت عظیم علمی بهترین و گویاترین دلیل بر حقانیت اندیشه شیعه در رابطه با مقام امامت و دارا بودن علم الهی است.

وی ادامه داد: تشکیل جلسات درس و بحث و مناظره و حضور حدود 4 هزار شاگرد در طول سالیان مختلف در این جلسات و بهره بردن آنان از محضر امام صادق(ع) در رشته‌ها گوناگون، چیزی است که موافقان و مخالفان شیعه و ائمه معصومین(ع) را به شگفتی واداشته و در کتب مختلف شیعه و سنی از آن به تواتر سخن گفته شده است.

نادم از باب نمونه به ابوحنیفه اشاره کرد و گفت: ابوحنیفه، امام حنفیان، پس از این که منصور دوانیقی او را مجبور به شرکت در مناظره‌ای با امام صادق(ع) کرد، چنان تحت تأثیر امام(ع) قرار گرفت که پس از آن به شاگردی نزد ایشان حاضر می‌شد و بعدها به زبان خود معترف شد که «لولا السنن لهلك النعمان؛ اگر نبود آن دو سالی که شاگردی امام صادق(ع) را کردم، هلاک می‌شدم.»